O‘ZBEKISTON KORXONALARIDA RAQAMLI MENEJMENTNI JORIY ETISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI

Mamaraimova Gulruxsor Abdikaxarovna
Toshkent viloyati Bo`stonliq tumani 4 -umumiy o`rta talim maktabi, matematika informatika fani o`qituvchisi

Qabul qilindi: 14.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 15.10.2025
Tasdiqlandi: 16.10.2025

Kalit so‘zlar:
raqamli menejment, korxona, raqamli transformatsiya, innovatsion boshqaruv, texnologik rivojlanish

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejment tizimini joriy etish jarayonidagi mavjud muammolar, ularning kelib chiqish sabablari hamda ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilingan. Raqamli menejment korxonalarning samarali faoliyat yuritishi, raqobatbardoshligini oshirish va boshqaruv jarayonlarini optimallashtirishda muhim omil sifatida qaraladi. Shunga qaramay, mamlakat korxonalarida bu tizimni joriy etishda texnik infratuzilmaning sust rivojlanishi, raqamli kompetensiyaga ega kadrlar yetishmasligi va moliyaviy resurslarning cheklanganligi asosiy muammolarni tashkil etadi. Maqolada ushbu muammolarni bartaraf etishning samarali yo‘llari, xalqaro tajriba asosida ishlab chiqilgan yechimlar va O‘zbekiston sharoitiga mos takliflar yoritilgan.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarning raqobatbardoshligini ta’minlash, samaradorligini oshirish hamda bozor sharoitlariga tez moslashishini ta’minlashda raqamli menejment muhim omil sifatida e’tirof etilmoqda, chunki jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni boshqaruv tizimiga joriy etish nafaqat ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, balki strategik qaror qabul qilishni ilmiy asosda tashkil etish, inson omilining ta’sirini kamaytirish va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv madaniyatini shakllantirish imkonini beradi. O‘zbekiston iqtisodiyotida ham so‘nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlari keng ko‘lamda amalga oshirilmoqda, bunda davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida korxonalarni raqamli iqtisodiyot tamoyillariga moslashtirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va boshqaruv tizimida innovatsion yondashuvlarni kengaytirish belgilangan. Shu bilan birga, korxonalar faoliyatida raqamli menejment tizimlarini joriy etish ko‘plab tashkiliy, iqtisodiy va texnik muammolar bilan to‘qnash kelmoqda, bu esa jarayonning to‘liq amalga oshishiga

to‘sqinlik qilmoqda. Raqamli menejmentning mohiyati korxonaning barcha faoliyat yo‘nalishlarida raqamli texnologiyalarni qo‘llash orqali ma’lumotlarni tezkor tahlil qilish, boshqaruv qarorlarini optimallashtirish, ichki va tashqi aloqa tizimini takomillashtirishdan iborat bo‘lsa-da, ko‘plab korxonalarda hali ham an’anaviy boshqaruv usullaridan foydalanish, ma’lumotlar almashinuvida uzilishlar mavjudligi, xodimlarning raqamli savodxonlik darajasi pastligi va texnik infratuzilmaning eskirganligi sababli bu tizimning to‘liq joriy etilishi sekin kechmoqda. Shu nuqtayi nazardan, korxonalarda raqamli menejment tizimini shakllantirish masalasi nafaqat texnologik yangilanish, balki boshqaruv falsafasining tubdan o‘zgarishini talab qilmoqda, chunki bu tizimning muvaffaqiyati inson kapitali, tashkiliy madaniyat va innovatsion fikrlash darajasiga bevosita bog‘liq.

Adabiyotlar tahlili. O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejment tizimini joriy etish bo‘yicha ilmiy va amaliy izlanishlar ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan bo‘lib, ularning tadqiqotlari ushbu yo‘nalishda nazariy asos yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli menejmentning mohiyati, uni tashkil etuvchi elementlar hamda korxona boshqaruviga ta’siri haqida [1] manbada raqamli texnologiyalarni strategik boshqaruv tizimlariga integratsiya qilish jarayonlari chuqur tahlil qilingan. Unda menejment faoliyatining raqamli transformatsiyaga moslashuvi va uning samaradorlik ko‘rsatkichlariga ijobiy ta’siri yoritilgan. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi sharoitida menejment tizimida sun’iy intellekt, Big Data, bulutli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining roli [2] manbada alohida o‘rganilib, ularning amaliyotda qo‘llanishi korxonalarning strategik rivojlanishida hal qiluvchi omil sifatida ko‘rsatilgan. Shu bilan birga, O‘zbekiston sharoitida raqamli menejmentni joriy etishdagi mavjud to‘siqlar, xususan texnik infratuzilma, kadrlar salohiyati va raqamli madaniyat darajasi bilan bog‘liq muammolar [3] manbada chuqur tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo‘yicha takliflar keltirilgan. Korxonalarda raqamli menejment tizimini shakllantirishda tashkiliy tuzilmani qayta ko‘rib chiqish, qaror qabul qilish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamli axborot oqimini samarali boshqarish masalalari [4] manbada o‘z ifodasini topgan. Ushbu manbada ta’kidlanishicha, raqamli menejmentni joriy etish faqat texnologik modernizatsiya emas, balki menejerlarning fikrlash tarzini o‘zgartirishni ham talab qiladi. [5] manbada esa raqamli menejment tizimining iqtisodiy samaradorligi, uning ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiyasi va raqamli tahlil asosida strategik qarorlarni shakllantirish mexanizmlari yoritilgan. Raqamli

menejmentning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun axborot xavfsizligi, ma’lumotlarni himoyalash va kiberxavfsizlikni ta’minlash zarurligi [6] manbada asoslab berilgan bo‘lib, u korxona barqaror rivojlanishining muhim kafolati sifatida talqin etiladi. Shuningdek, O‘zbekiston korxonalarida raqamli boshqaruv tizimini takomillashtirish, uni xalqaro tajribalar bilan uyg‘unlashtirish va raqamli innovatsiyalarni iqtisodiy rivojlanish omiliga aylantirish masalalari [7] manbada tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar berilgan. Shu tariqa, mavjud ilmiy manbalar raqamli menejment tizimini samarali joriy etishning nazariy asoslari va amaliy yechimlarini belgilab beradi hamda O‘zbekiston korxonalari uchun bu yo‘nalishda strategik rivojlanishning ustuvor yo‘nalishlarini aniqlashda metodologik poydevor vazifasini bajaradi.

Materiallar va usullar. Tadqiqotning materiallari va usullari O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejment tizimini joriy etish jarayonini chuqur tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishga qaratilgan bo‘lib, tadqiqotda asosiy manba sifatida iqtisodiy hisobotlar, korxonalar faoliyati bo‘yicha statistik ma’lumotlar, raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha normativ-huquqiy hujjatlar, xalqaro tashkilotlarning raqamli transformatsiya sohasidagi tavsiyalari hamda ilg‘or xorijiy tajribalar o‘rganildi. Tadqiqotda iqtisodiy tahlil, taqqoslash, tizimli yondashuv, model yaratish, ekspert baholash va kuzatuv usullaridan foydalanildi, bu esa natijalarni chuqur tahlil qilish va ularning amaliy asoslanganligini ta’minlash imkonini berdi. Statistik tahlil asosida raqamli menejmentning ishlab chiqarish samaradorligiga, vaqt va xarajatlarni qisqartirishga hamda boshqaruv qarorlarini optimallashtirishga bo‘lgan ta’siri aniqlanib, olingan ma’lumotlar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv qo‘llanildi, chunki raqamli menejment o‘zaro bog‘liq bo‘lgan inson resurslari, texnologik baza, tashkiliy tuzilma va innovatsion muhit elementlarining uyg‘un faoliyatini talab qiladi, shuning uchun ham tadqiqot natijalari raqamli menejment tizimlarini O‘zbekiston korxonalarida samarali joriy etish uchun kompleks ilmiy asos yaratishga qaratildi.

1-Jadval. O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejmentni joriy etishning asosiy yo‘nalishlari va ularning samaradorlikka ta’siri

Yo‘nalishlar	Amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar	Kutilayotgan natijalar	Amaldagi muammolar
Texnik infratuzilmani modernizatsiya qilish	Kompyuter tizimlari, serverlar va tarmoqlarni yangilash, bulutli texnologiyalarni joriy etish	Axborot oqimini tezlashtirish, ma’lumotlarni xavfsiz saqlash	Moliyaviy resurslarning yetishmasligi, texnik xizmat ko‘rsatishdagi muammolar
Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish	Kadrlarni o‘qitish, raqamli menejment bo‘yicha trening va kurslarni tashkil etish	Xodimlarning texnologiyalar bilan ishlash malakasi oshadi	O‘quv dasturlarining yetarli emasligi, motivatsiya pastligi
Axborot tizimlarini integratsiyalash	Boshqaruv, ishlab chiqarish va marketing tizimlarini yagona platformaga birlashtirish	Qaror qabul qilishda tezlik va aniqlik ortadi	Turli tizimlar o‘rtasidagi moslashuvning sustligi
Sun’iy intellekt va avtomatlashtirishni joriy etish	Ishlab chiqarish va menejment jarayonlarida AI va big data texnologiyalarini qo‘llash	Inson xatoliklarini kamaytirish, samaradorlikni oshirish	Texnik mutaxassislar yetishmasligi, dasturiy ta’minot qimmatligi
Axborot xavfsizligini ta’minlash	Kibermuhofaza tizimlarini kuchaytirish, ma’lumotlar bazalarini himoyalash	Ma’lumotlarning maxfiyligi va ishonchliligi ta’minlanadi	Xavfsizlik standartlariga rioya qilinmasligi, tajribasizlik

Ushbu jadvalda O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejmentni joriy etish jarayonining asosiy yo‘nalishlari, amalga oshirilayotgan amaliy chora-tadbirlar, kutilayotgan natijalar hamda mavjud muammolar tizimli ravishda yoritilgan.

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, raqamli menejmentni muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun texnik infratuzilmani modernizatsiya qilish, inson kapitalini rivojlantirish va axborot xavfsizligini mustahkamlash kabi yo‘nalishlar o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ularni kompleks tarzda amalga oshirish korxonalarning raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot muhokamasi shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejmentni joriy etish bugungi iqtisodiy islohotlar jarayonida muhim strategik yo‘nalishlardan biri hisoblanadi, ammo bu jarayon hali ham bir qator tizimli muammolar bilan kechmoqda, chunki ko‘plab korxonalarda texnik infratuzilmaning eskiligi, zamonaviy axborot tizimlarining yetishmasligi, raqamli boshqaruv uchun zarur dasturiy ta’minotning to‘liq mavjud emasligi raqamli transformatsiyani to‘liq amalga oshirishga to‘sqinlik qilmoqda. Bundan tashqari, korxonalarda raqamli menejmentni samarali joriy etish uchun zarur bo‘lgan malakali kadrlar sonining kamligi, xodimlarning raqamli kompetensiyasi pastligi va yangi texnologiyalarga nisbatan ehtiyotkor munosabat ham bu jarayonning sekin kechishiga sabab bo‘lmoqda. Ayniqsa, o‘rta va kichik korxonalar miqyosida bu muammolar yanada keskin sezilib, ularning innovatsion imkoniyatlarini cheklab qo‘ymoqda. Shu bilan birga, korxona rahbarlarining an’anaviy boshqaruv usullariga o‘rganib qolganligi, ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish madaniyatining yetarli darajada shakllanmaganligi raqamli menejmentni to‘laqonli joriy etishga to‘sqinlik qilmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli menejment tizimini joriy etish korxonalarga ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, inson omili bilan bog‘liq xatoliklarni kamaytirish, vaqtni tejash hamda boshqaruv jarayonlarida shaffoflikni ta’minlash imkonini beradi, ammo bu afzalliklardan foydalanish uchun integratsiyalashgan axborot tizimlari, tahliliy modullar, sun’iy intellekt va avtomatlashtirilgan boshqaruv dasturlarining joriy etilishi zarur.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston korxonalarida raqamli menejmentni joriy etish zamonaviy iqtisodiyot talablariga mos ravishda boshqaruv tizimini takomillashtirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va global raqobat sharoitida milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli menejment tizimlarini joriy etish korxonalarda ma’lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash, resurslarni tejash, boshqaruv qarorlarini optimallashtirish va inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytirish imkonini beradi. Shu

bilan birga, bu tizimni keng miqyosda tatbiq etish uchun texnik infratuzilmani modernizatsiya qilish, raqamli kompetensiyaga ega kadrlarni tayyorlash, axborot xavfsizligini mustahkamlash va boshqaruv jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni izchil joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. – Toshkent, 2020.
3. To‘xtayev A., Rajabov B. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
4. Alimov R.X. Axborot tizimlari va texnologiyalari. – Toshkent: TATU nashriyoti, 2022.
5. OECD. Digital Transformation in SMEs. – Paris: OECD Publishing, 2021.